

PROKURORO SPRENDIMAS ATSIKAITI TAIKYTI VIEŠOJO INTERESO GYNIMO PRIEMONES

Skirmantė Gadeikytė

Generalinės prokuratūros
Viešojo intereso gynimo skyriaus
vyriausiojo prokuroro padėjėja
Rinktinės g. 5A, LT-01515 Vilnius
Tel. (+370 5) 250 09 02
El. paštas: skirmante.gadeikyte@prokuraturos.lt

Sonata Galentienė

Vilniaus apygardos prokuratūros
Viešojo intereso gynimo skyriaus
vyriausioji prokurorė
Rinktinės g. 5A, LT-01515 Vilnius
Tel. (+370 5) 266 25 10
El. paštas: sonata.galentiene@prokuraturos.lt

Straipsnyje nagrinėjamos prokuroro sprendimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės problemos: forma, pagrindai, apskundimo tvarka.

The article analyses problems relating to prosecutor's decision to waive the application of public interest defending measures, including the form and the basis for a decision and the appeal procedure against the prosecutor's resolution.

Įvadas

Viešojo intereso temą Lietuvoje yra nagrinėję prof. V. Mikelėnas, dr. E. Krivka, A. Driukas, dr. V. Valančius, V. Gečaitė, dr. U. Trumpulis ir kt. Apžvelgus mokslines publikacijas viešojo intereso tema, pažymėtina, kad nemažai dėmesio skiriama viešojo intereso sąvokos, viešojo intereso elementų, viešojo intereso subjektų ir objektų identifikavimo problemoms. Dr. E. Krivka nagrinėjo prokuroro – svarbiausio viešojo intereso gynimo subjekto viešojo intereso gynimo sistemoje, turinčio plačią diskrecijos teisę spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo, teisę inicijuoti civilinę ar administracinę bylą ginant viešąjį interesą, šios teisės įgyvendinimo teisinės prielaidas. Kartu reikia pažymėti, kad Lietuvos teisės doktrinoje iki šiol nebuvo nagrinėtas prokuroro sprendimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės ir su tuo susijusios problemos, todėl nagrinėjama tema yra nauja. Sprendimai atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, priimami nutarimu, sudaro didžiąją dalį prokuroro sprendimų viešojo intereso gynimo srityje (vertinant, kad ieškinio, pareiškimo, prašymo teikimas teismui taip pat laikytinas prokuroro sprendimu). Pastaraisiais metais susiformavo nauja teisminių bylų rūšis – bylos dėl prokuroro nutarimų viešojo intereso gynimo srityje. Taigi, praktiškai ši sritis aktuali, joje susiduriama su problemomis, kurios nagrinėjamos straipsnyje.

Šio *straipsnio tikslas* – ištirti vieną iš prokuroro vykdomos viešojo intereso gynimo funkcijos aspektų – sprendimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, kaip prokuroro dispozity-

vumo nustatant viešojo intereso pažeidimą ir sprendžiant dėl viešojo intereso gynimo priemonių taikymo išraišką, ir identifikuoti su tuo susijusias problemas. *Tyrimo uždaviniai* – šio sprendimo formos, pagrindų, apskundimo teismui tvarkos teisinio reglamentavimo analizė, atskyrimas nuo prokuroro nutarimų, priimtų Baudžiamojo proceso kodekso tvarka, ir nuo viešojo administravimo aktų, problemų, susijusių su nutarimo apskundimo teismui tvarka ir su teismo kompetencijos spręsti dėl prokuroro sprendimo atsakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės pagrįstumo ir teisėtumo ribomis, identifikavimas. Straipsniu siekiama paskatinti diskusijas šia tema.

Tyrimas pagrįstas teisės mokslo šaltinių, teisės aktų (įstatymų, prokuratūros vidaus teisės aktų) ir teismų praktikos analize. Tyrime naudotas sisteminis, lyginamasis, gramatinis metodai.

1. Prokuroro įgaliojimai ginant viešąjį interesą

Iki 2011 m. spalio 1 d. civiliniame procese galiojusios viešojo intereso gynimo sistemos esmę, anot prof. V. Nekrošiaus, sudarė šalies *ex officio* institutas¹.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymu² pakeista CPK 49 straipsnio 1 dalis, nustatant, kad prokuroras turi teisę pareikšti ieškinį ar pareiškimą viešajam interesui ginti šiais atvejais: 1) Civilinio kodekso³ (toliau – CK), CPK ir kituose įstatymuose numatytais atvejais; 2) kitais atvejais, kai yra pagrindas ginti asmens, visuomenės ar valstybės teises ir teisėtus interesus. Šia pataisa buvo įtvirtinta abstrakti prokuroro pareiga ginti viešąjį interesą. Be to, buvo pakeistas ir Prokuratūros įstatymo 19 straipsnis⁴, jo 1 dalyje nustatant, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai nustato teisės akto pažeidimą, kuriuo pažeidžiamos asmens, visuomenės, valstybės teisės ir teisėti interesai, ir toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, o valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra. Pagal ankstesnę reglamentavimą prokurorai, nustatę asmens, visuomenės, valstybės teisių ir teisėtų interesų pažeidimą, viešąjį interesą gynė įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka pagal asmens, valstybės ar savivaldybių institucijos arba įstaigos pranešimą, pasiūlymą, pareiškimą, skundą arba savo iniciatyva, taip pat ir tais atvejais, kai kitų institucijų pareigūnai, tarnautojai ar jiems prilyginti asmenys, privalantys ginti šį interesą, nesiėmė priemonių pažeidimams pašalinti.

Teisės aktai prokurorui suteikia plačiausius įgaliojimus ginti viešąjį interesą, palyginti su kitais subjektais. Šią jo teisę (ir pareigą) nustato daugiau kaip dvidešimt CK ir CPK normų. Šios normos turi būti aiškinamos kaip įpareigojančios prokurorą ginti viešąjį interesą. Įstatymų leidėjas šiomis normomis įtvirtina esant viešąjį interesą konkrečiuose teisiniuose santykiuose, taigi byloje ši aplinkybė nekvestionuojama ir neįrodinėjama. Tačiau yra teisės normų, kurios nors ir tiesiogiai¹ nustato prokuroro teisę kreiptis į teismą, tačiau šiais atvejais prokuroras turėtų įrodyti ne tik teisės normos pažeidimo faktą, bet ir tai, kodėl toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu: tai CK 2.114 straipsnis (ieškinį dėl juridinio asmens įsteigimo pripažinimo neteisėtu gali paduoti prokuroras), 2.125 straipsnis (prokuroras turi teisę kreiptis dėl juridinio asmens veiklos tyrimo).

¹ NEKROŠIUS, V. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese ir Konstitucinio Teismo doktrina. *Jurisprudencija*, 2012, 19(3), p. 1103.

² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85-4126.

³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

⁴ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 44, 47, 52 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 34–1, 39–1 straipsniais ir 38 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 91-4333.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) išaiškino⁵, kad pagal Prokuratūros įstatymą viešojo intereso gynimas yra teisės aktų pažeidimų pašalinimas pagal prokuratūrai suteiktus įgaliojimus, o Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 2 dalies 1 punkte, neribojant prokuroro kompetencijos šioje srityje konkrečiais atvejais, apibrėžiami prokuroro įgaliojimai pareikšti ieškinį ar prašymą teisme (pastaba – 2008-07-01 įstatymo Nr. X-1661 redakcija, galiojusi nuo 2008-07-17 iki 2011-12-31). Svarbu pažymėti, kad prokuroras byloje neturi materialiojo teisinio suinteresuotumo, o tik procesinį. Prokurorui priklauso diskrecijos teisė spręsti, ar pažeisti teisės aktų reikalavimai ir kartu viešasis interesas, nuo to priklauso, ar jis kreipsis į teismą ir ar bus iškelta byla. Prokuratūros įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prokuroras sprendimus priima savarankiškai ir vienvaldiškai, vadovaudamasis įstatymais ir protingumo principu. Konstitucijos 118 straipsnyje nustatyta, kad prokuroras nepriklausomas ir klauso tik įstatymo (ši nuostata perkelta į Prokuratūros įstatymo 11 str. 2 d.). Prokurorai privalo teisės aktų nustatyta tvarka iširti informaciją apie galbūt pažeistą viešąjį interesą ir įvertinti tyrimo metu nustatytas aplinkybes. Tik nustatęs dvi sąlygas: padarytas teisės aktų reikalavimo pažeidimas ir šis pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, prokuroras gali inicijuoti civilinę bylą. Teismas negali atsisakyti priimti procesinį dokumentą, motyvuodamas, kad nėra viešojo intereso pažeidimo. Nors būta bandymų nustatyti tokį reglamentavimą – Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projekto⁶ 5 straipsnyje nurodyta, kad, sprenddamas ieškinio, skundo ar pareiškimo dėl viešojo intereso gynimo priėmimo klausimą, teismas taip pat įvertina ieškinio, skundo ar pareiškimo turinį; nustatęs, kad ieškiniu, skundu ar pareiškimu realiai nėra ginamas viešasis interesas arba kad viešąjį interesą bandoma ginti nesilaikant šio įstatymo 2 straipsnyje nustatytų principų, arba jeigu nuo teismo procesinio sprendimo, kuriame konstatuojama, kad pareiškėjas piktnaudžiauja materialiosiomis ar procesinėmis teisėmis, įsiteisėjimo praėjo mažiau kaip treji metai, teismas nutartimi ieškinį, skundą ar pareiškimą laiko nepaduotu ir grąžina jį padavusiam asmeniui. Aplinkybė, ar inicijuojamoje byloje yra viešasis interesas, kurį reikia ginti, laikytina ne procesinės teisės kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą sąlyga, o viena iš teisės į ieškinio patenkinimą sąlygų. Teismų praktikoje pripažįstama, kad nustatyti, ar prokuroras kreipėsi į teismą gindamas viešąjį interesą ir ar jis pažeistas, gali tik teismas, išnagrinėjęs bylą, ir tai yra viena iš įrodinėtų bylose aplinkybių ir pagrindas patenkinti ieškinį. Šiai nuomonei pritaria ir A. Driukas, ir V. Valančius⁷.

LAT išaiškino, kad prokuroras, kaip nepriklausomas įstatymų vykdymo priežiūros garantas, savo iniciatyva ar pagal kitų asmenų pareiškimus nustatęs viešojo intereso pažeidimą, privalo imtis priemonių, kad pažeistas viešasis interesas būtų apgintas, t. y. nustatęs viešojo intereso pažeidimą, visais atvejais privalo imtis priemonių, kad įstatymo nustatyta forma ir tvarka pažeidimas būtų pašalintas⁸. CPK numatyta ir dar viena viešojo intereso gynimo forma – išimtinė Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro teisė paduoti prašymą dėl proceso atnaujinimo civilinėse bylose, siekiant apginti viešąjį interesą (365 str. 2 d.), o Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta ir kita prokuroro viešojo intereso gynimo forma – įstoti į bylą kaip trečiasis asmuo, pareiškiantis savarankiškus reikalavimus dėl ginčo dalyko. Pastaroji kol kas netaikoma praktiškai, nes nėra atitinkamai pakeistas CPK, numatant prokuroro teisę įstoti kaip trečiajam asmeniui kaip viešojo intereso gynimo priemonę.

⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. rugsėjo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2010.

⁶ Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas Nr. XP-1963 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 11 03]. Prieiga per internetą: <http://www3lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

⁷ DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. 1 tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 688.

⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje *M. G. v. Kauno apygardos prokuratūra*, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Nr. 3K-3-501/2012.

Vertinant galiojančio Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje nustatytą sąlygą, kad prokurorai gina viešąjį interesą, kai valstybės ar savivaldybių institucijos, kurių veiklos srityse buvo padarytas teisės aktų pažeidimas, nesiėmė priemonių jam pašalinti, arba kai tokios kompetentingos institucijos nėra, kyla klausimas, kokių būdu prokuroras turėtų įsitikinti, kad institucija nesiėmė priemonių pažeidimui pašalinti. Aiškinant šią viešojo intereso gynimo sąlygą kaip reikalavimą prokurorui gauti formalų atsakymą iš institucijos, galėtų susidaryti situacija, kai prokuroras, įvertinęs surinktus duomenis, yra įsitikinęs esant pirmosioms dviem viešojo intereso gynimo sąlygoms – teisės aktų pažeidimui ir kad toks pažeidimas laikytinas viešojo intereso pažeidimu, tačiau nėra gavęs formalaus institucijos atsakymo dėl priemonių viešojo intereso pažeidimui pašalinti taikymo ir todėl negali inicijuoti viešojo intereso gynimo bylos. Viena vertus, tai nesiderintų su esama teismų praktika, kad prokuroras turi kreiptis į teismą per įstatymo nustatytą terminą nuo momento, kai surinko pakankamai duomenų ir tapo žinoma apie viešojo intereso pažeidimą. Kita vertus, prokuroras, vykdydamas viešojo intereso gynimo funkciją, taptų priklausomas nuo viešojo administravimo subjektų, o tai nesuderinama su prokuroro nepriklausomumo principu. Todėl manytina, kad prokurorui pakanka tyrimo metu surinktos medžiagos įsitikinti, ar kompetentinga institucija ėmėsi priemonių.

Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad prokuroras, pareiškęs ieškinį, prašymą, pareiškimą teismui ir turėdamas pagrindą manyti, kad valstybės ar savivaldybių institucijos netinkamai vykdė pareigas, apie tai informuoja institucijos steigėją ir (ar) imasi kitų šio įstatymo numatytų priemonių. Tokios priemonės numatytos Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje (kaip jau minėta, šioje dalyje numatyta ir teisė kreiptis į teismą, o ji nurodyta kaip sąlyga taikyti kitas priemones, todėl kritikuotina šio straipsnio konstrukcija): prokuroras, turėdamas pagrindą manyti, kad yra pažeisti teisės aktų reikalavimai, gindamas viešąjį interesą, turi teisę: reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų jų veiklos srityje spręsti dėl priemonių teisės pažeidimams pašalinti taikymo ir per 20 dienų nuo reikalavimo gavimo dienos informuoti prokuratūrą apie priimtą sprendimą (19 str. 3 d. 3 p.); nutarimu įspėti valstybės pareigūną, valstybės tarnautoją ar jiems prilygintą asmenį, kad nedarytų teisės pažeidimų (19 str. 3 d. 8 p.); nutarimu reikalauti atlikti valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar jiems prilyginto asmens veiklos tarnybinį patikrinimą ir pasiūlyti patraukti juos drausminėn ar tarnybinėn atsakomybėn (19 str. 3 d. 9 p.). Šių priemonių taikymas turėtų užtikrinti, kad pirmiausia priemonių pašalinti viešojo intereso pažeidimą turi imtis institucija, kurios kompetencijos srityje yra padarytas pažeidimas, o prokuroras – tik tada, kai ši institucija neatlieka savo pareigos arba tokios institucijos nėra, ir taip padėti efektyvesnei viešojo intereso gynybai. Prokurorai gana aktyviai naudojami šiomis viešojo intereso gynimo priemonėmis (2013 m. priemonės taikytos 30 kartų).

2. Prokuroro sprendimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės forma, teisinis reglamentavimas, atskyrimas nuo prokurorų nutarimų baudžiamajame procese ir nuo administracinių aktų, teisiniai padariniai

Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje reglamentuota, kad prokuroras, nenustatęs viešojo intereso pažeidimo, priima nutarimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones. Taigi prokuroro sprendimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones forma tvirtinta įstatyme. Pažymėtina, kad ši norma ir Prokuratūros įstatymo 15 straipsnio 4 dalis (aukštesniojo prokuroro įgaliojimai patikrinti prokuroro nutarimo teisėtumą ir pagrįstumą) yra vienintelės įstatymo normos, reglamentuojančios prokuroro nutarimus atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones (toliau – nutarimas). Minėtos Prokuratūros įstatymo normos yra detalizuotos vidiniuose prokuratūros teisės aktuose – Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatuose (toliau – Kompetencijos nuostatai)⁹, kuriuose įtvirtinta, kad, nenustačius teisinio pagrindo ar viešojo

⁹ Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatai (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012-08-23 įsakymo Nr. I-268 redakcija) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 11 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=DR9QsqAMkGk=&tabid=412>>.

intereso pažeidimo, priimamas nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės (16.1.2., 19.3.2. p.), bei kad aukštesnysis prokuroras nutarimu panaikina nepagrįstą ar neteisėtą prokuroro nutarimą ir nurodo, kokius papildomus veiksmus atlikti (išskyrus, kokį sprendimą priimti) (16.5.1. p.) arba nutarimu pripažįsta pagrįstu bei teisėtu skundžiamą prokuroro nutarimą ir palieka jį galioti (16.5.2. p.).

Manytina, kad nutarimas, kaip atsisakymo taikyti viešojo intereso gynimo priemonės forma, įstatymų leidėjo pasirinkta kaip prokuroro procesinio sprendimo baudžiamajame procese formos – nutarimo analogija. Tačiau ši formos analogija savaime nereiškia, kad nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės savo turiniu, teisine galia yra tapatus prokuroro procesiniams sprendimams baudžiamajame procese. Reikia pažymėti, kad prokuroro nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės iš esmės skiriasi nuo nutarimo, priimto BPK tvarka.

Prokuroro nutarimas, priimtas ikiteisminio tyrimo metu BPK tvarka, yra procesinis sprendimas, kurio subjektas, priėmimo pagrindai, apskundimo tvarka etc. yra išsamiai reglamentuoti baudžiamojo proceso įstatyme. Nutarimas, priimtas atlikus prokuroro tyrimą dėl galimo viešojo intereso pažeidimo, nėra reglamentuotas proceso įstatymuose, t. y. formaliai tai reikštų, kad nutarimas nėra procesinis sprendimas. Kalbant apie nutarimą kaip prokuroro sprendimą, neatsiejamai tenka nagrinėti patį prokuroro tyrimą dėl viešojo intereso pažeidimo kaip procedūrą.

Prokuroro tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo ne tik nėra reglamentuotas proceso įstatymuose, bet apskritai neminimas Prokuratūros įstatyme. Tačiau objektyvi būtinybė lemia, kad prokuroras dėl viešojo intereso pažeidimo ir būtinybės taikyti viešojo intereso gynimo priemonės gali spręsti tik surinkęs faktinius duomenis, išnagrinėjęs faktines ir teises aplinkybes, t. y. atlikęs tyrimą. Tyrimą dėl galimo viešojo intereso pažeidimo reglamentuoja prokuratūros vidaus teisės aktai – Kompetencijos nuostatai (15.3., 15.6., 16.1., 16.1.1., 16.1.2., 16.3., 17.3., 18.5., 19.1., 19.3., 19.3.1., 19.3.2. p.) ir Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašas¹⁰ (33, 35 p.)¹¹. Prokuroro atliekamo tyrimo tikslas – nustatyti, ar pažeistas viešasis interesas, ir spręsti dėl viešojo intereso gynimo priemonių taikymo. Bendrąja (ne procesine, nes nereglamentuota proceso įstatymų) prasme šis tyrimas yra ikiteisminis, nes baigiamas arba ieškinio, pareiškimo, prašymo ginant viešąjį interesą padavimu teismui, arba nutarimu atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės (neinicijuojant civilinės ar administracinės bylos teisme). Analogiškai ikiteisminis tyrimas baigiamas arba kaltinamojo akto surašymu ir bylos perdavimu teismui, arba nutarimu nutraukti ikiteisminį tyrimą BPK nustatytais pagrindais. Šis panašumas suponuoja, kad tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo pagal savo turinį ir tikslą yra procesinė prokuroro veikla, kurios rezultatas – procesinis dokumentas (ieškinys, pareiškimas, prašymas teismui arba nutarimas). Tačiau pagal esamą įstatyminių reglamentavimą, tiksliau – jo nebuvimą, tiek tyrimas, tiek nutarimas laikytini kvaziprocesiniais, esančiais už civilinio ir administracinio proceso (kuriuose veikia prokuroras, gindamas viešąjį interesą), ribų. Tyrimą ir nutarimo priėmimą reglamentuojančios prokuratūros vidaus teisės aktų normos laikytinos ne procesinėmis, o procedūrinėmis. Pažymėtina, kad teismų praktikoje prokuroro veikla sprendžiant dėl viešojo intereso gynimo laikoma procesine. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas administracinėje byloje Nr. AS525-231/2010 pažymėjo, kad prokuroras, spręsdamas dėl viešojo intereso gynimo (Prokuratūros įstatymo 2 str. 2 d. 7 p.), vykdo vieną iš savo funkcijų – padeda užtikrinti teisėtumą (Prokuratūros

¹⁰ Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašas (patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008-01-03 įsakymu Nr. I-3) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 11 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=LMIJFOsOUkY=&tabid=78>>.

¹¹ Parengus šį straipsnį įsigaliojo Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2014-01-31 įsakymu Nr. I-25 patvirtintos Rekomendacijos dėl viešojo intereso gynimo, kuriose reglamentuojamas prokuroro tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo, prokuroro sprendimų priėmimas ir jų apskundimo tvarka. Nenagrinėjant konkrečių šio akto nuostatų, pasakytina, kad prokuratūros vidaus teisės aktas nepašalino šiame straipsnyje keliamų nepakankamo įstatymų lygmens reglamentavimo problemų.

įstatymo 2 str. 1 d.) – atlikdamas atitinkamus procesinius veiksmus, numatytus Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 2 dalyje (pastaba – 2008-07-01 įstatymo Nr. X-1661 redakcija, galiojusi nuo 2008-07-17 iki 2011-12-31)¹².

Nuo nutarimo, priimto BPK tvarka, nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės skiriasi ir sukeliama teisinių darinių: baudžiamajame procese prokuroro nutarimas sukelia teisinius padarinius proceso dalyviams, o tam tikrais atvejais – ir tretiesiems asmenims. Nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą reiškia baudžiamojo persekiojimo pabaigą, o kartu – procesinių teisių ir pareigų pasibaigimą proceso dalyviams. Nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės nesukelia teisinių padarinių nei pareiškėjams, pagal kurių prašymus buvo pradėtas tyrimas, nei tretiesiems asmenims. Tai, kad prokuroras atsisako ginant viešąjį interesą inicijuoti civilinę ar administracinę bylą, niekaip nekeičia susiklosčiusios faktinės ar teisinės situacijos.

Prokuroro tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo daugeliu atvejų pradamas pagal fizinių ir juridinių asmenų, valstybės ar savivaldybės institucijų prašymą (kiti galimi pagrindai pradėti tyrimą yra prokuroro iniciatyva ir pagal atskiras teismo nutartis). Prokuroras nevykdo viešojo administravimo veiklos nei vienoje iš Viešojo administravimo įstatymo¹³ 5 straipsnyje nurodytų pagrindinių viešojo administravimo sričių, nėra viešojo administravimo subjektas, todėl prašymas ginti viešąjį interesą nelaikytinas prašymu, kurio pagrindu pradėdama administracinė procedūra (remiantis Viešojo administravimo įstatymo 21 str.). Nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones pagal subjektą, veiklos sritį, teisinius padarinius yra aiškiai atskirimas ir nuo individualių administracinių aktų (Viešojo administravimo įstatymo 8 str.), ir nuo administracinės procedūros sprendimo (Viešojo administravimo įstatymo 34 str.).

Apibendrinant pasakytina, kad nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso priemones yra kvazi-procesinis prokuroro sprendimas, kuriuo baigiamas tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo, nesukeliantis teisinių padarinių pareiškėjui ar tretiesiems asmenims. Nutarimas neatsiejamas nuo procesinės prokuroro veiklos ir yra šios veiklos rezultatas, tačiau formaliai nėra reglamentuojamas procesinių teisės normų. Nutarimo reglamentavimas įstatymo lygmeniu neišsamus, todėl dažnai kyla klausimų dėl nutarimo turinio, pagrindų ir ypač dėl apskundimo teismui tvarkos.

3. Prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso priemones pagrindai

Prokuroro nutarimas taikyti viešojo intereso gynimo priemones gali būti priimamas tik tokiu atveju, kai nenustatomas teisės akto reikalavimo pažeidimas, kuris laikytinas viešojo intereso pažeidimu (Prokuratūros įstatymo 19 str. 1 d.). Iš to darytina išvada, kad ne kiekvienas teisės akto reikalavimo pažeidimas kartu yra viešojo intereso pažeidimas, dėl kurio prokuroras galėtų kreiptis į teismą.

Kaip jau yra minėta, įstatymas nepateikia viešojo intereso apibrėžties. Tai paliekama spręsti teismų praktikai. Prokuroro diskrecija spręsti, ar konkrečioje situacijoje yra pažeistas viešasis interesas, yra formaliai neribota, tačiau kaip ir kiekvienas proceso dalyvis, kreipdamasis į teismą, taip ir prokuroras, tikisi, kad jo ginamos teisės ir teisėti interesai (prokuroro atveju – viešasis interesas) teismo bus apginti, o taikant kitas viešojo intereso gynimo priemones – kad viešasis interesas tokiu būdu bus apgintas efektyviau. Kyla klausimas, kokia yra prokuroro atliekamo vertinimo, siekiant nustatyti viešojo intereso buvimą ir galimą pažeidimą, apimtis, ar prokuroras yra saistomas teismų praktikoje suformuotų viešojo intereso sampratų įvairiose visuomeninių teisinių santykių srityse. Manytina, kad neišvengia-

¹² 2012 m. rugsėjo 19 d. aprobuotas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. *Administracinė jurisprudencija*, Nr. 23 [interaktyvus. Žiūrėta 2013-11-07]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/tp/654617>>.

¹³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 77-2975.

mai prokuroro procesiniams sprendimams turi įtakos teismų formuojama praktika dėl viešojo intereso buvimo ginčo teisiniame santykiyje, dėl jo pažeidimo ir dėl prokuroro materialiojo reikalavimo galimo patenkinimo.

Taigi prokuroras gali atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones tik dviem atvejais: jeigu jis nenustato teisės aktų reikalavimų pažeidimo arba, jeigu ir nustato, tačiau toks pažeidimas nelaikytinas viešojo intereso pažeidimu (tai galėtų būti ne imperatyvių teisės normų pažeidimas, ne viešosios teisės normų pažeidimas, tam tikri procedūriniai pažeidimai, kurie neturi esminės įtakos teisiniams santykiams modifikuoti).

Pažymėtina, kad visais Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nustatytais įgaliojimais prokuroras gali naudotis tik tuo atveju, kai pažeisti teisės aktų reikalavimai, ir tik gindamas viešąjį interesą, kartu reikalauti pateikti dokumentus ir informaciją. Taigi prokuroras, iš paties kreipimosi į prokuratūrą subjekto, objekto, dalyko matydamas, kad ginčas yra kilęs tarp privačių asmenų, neišsina už privačių jų interesų ribų, teisiniai santykiai reglamentuojami ne viešosios teisės normų, nė vieno iš teisinių santykių dalyvių teisminės gynybos galimybės nėra ribotos, formaliai neturi pagrindo imtis Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nustatytų priemonių.

Sudėtingiau atsakyti į klausimą, ar taikyti viešojo intereso gynimo priemones, kai yra suėjęs ieškinio senaties terminas. Kadangi, kaip minėta, kiekvienu atveju, nustatęs viešojo intereso pažeidimą, prokuroras ne tik turi teisę, bet ir privalo imtis priemonių, kad jis būtų apgintas, todėl šiais atvejais atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonių prokuroras negali. Ieškinio senatis yra atsakovo gynybos priemonė, tik jis sprendžia, ar naudotis šia gynybos priemone, be to, pagal formuojamą teismų praktiką teismas gali atsisakyti taikyti ieškinio senatį. LAT¹⁴ išaiškino, kad, atsižvelgiant į ginamų teisių ir vertybių pobūdį ir svarbą, gali būti padaryta išvada, jog byloje nėra pagrindo taikyti administracinio reikalavimo senaties termino pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo¹⁵ (toliau – ABTĮ) 33 straipsnio 1 dalį. Taigi, net ir esant atsakovo prašymui taikyti ieškinio senatį, tik teismas gali nuspręsti, ar ją taikyti ir atsisakyti ginti pažeistą teisę, ar ne. Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio analizė suponuoja išvadą, kad prokurorui teisė nesikreipti į teismą ginant viešąjį interesą vien dėl to, kad yra pasibaigęs senaties terminas, nesuteikta. Ieškinio senaties terminas savaime negali paneigti siekiamo tikslo įgyvendinti teisingumą, pašalinant imperatyviųjų teisės normų pažeidimus ir kartu apginant viešąjį interesą¹⁶.

Jei teismas konstatuoja, kad pareikštu ieškiniu siekiama apginti visuomenei svarbius interesus, pareikšto ieškinio atmetimas dėl ieškinio senaties termino pasibaigimo neatitiktų ieškinio senaties instituto paskirties. Tokiu atveju viešasis interesas užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą nusveria interesą garantuoti teisinių santykių stabilumą. Tokia ieškinio senaties taikymo praktika yra suformuota LAT praktikoje¹⁷. Atsižvelgiant į išvardytus kriterijus, ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimas turi būti sprendžiamas byloje, kuriose ginamas viešasis interesas, ginčijant galbūt neteisėtus aktus, kuriems likus galioti būtų paneigta kito asmens teisė ir iš ne teisės atsirastų teisė.

¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas v. Lietuvos Respublikos valstybė, Kauno miesto savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-417/2010.

¹⁵ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 85-2566.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *Varėnos rajono apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Alytaus apskrities viršininko administracija ir kt.*, Nr. 3K-3-177/2010.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2002 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Tauro“ bankas v. AB „Vilniaus vingis“*, Nr. 3K-3-1123/2002. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007.

Pažymėtina, kad prokuroras, turėdamas neribotą kompetenciją vertinti ir spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo, praktiniame darbe dažnai susiduria su sudėtingais teisiniais santykiais, kuriuose susipina viešieji ir privatus interesai, taip pat susiduria skirtingi viešieji interesai. Tokiomis situacijomis būtina nustatyti viešojo ir privataus interesų santykį (jie gali būti priešingi, iš dalies ar visai sutampantys), taip pat pasverti, kuriam iš viešųjų interesų ginti skirtinas prioritetas.

Klausimų kyla, kai yra viešųjų interesų ar viešojo ir privataus intereso konkurencija. Viešojo intereso gynimas gali reikšti ir privataus intereso gynimą, nes viešasis ir privatus interesai koegzistuoja ir iš dalies sutampa. Tokia sutaptis yra viena iš priežasčių, dėl kurių civiliniame procese turi būti ginamas viešasis interesas¹⁸.

Pažymėtina, kad ne tik viešasis interesas, bet ir asmens teisės yra konstitucinės vertybės. Šios Konstitucijoje įtvirtintos vertybės – asmens teisių ir teisėtų interesų apsauga bei gynimas ir viešasis interesas – negali būti priešpriešinamos. Būtina užtikrinti tinkamą jų pusiausvyrą¹⁹.

Į šiuos teismų išaiškinimus dėl viešojo intereso apibrėžties, viešojo ir privataus intereso derinimo prokuroras paprastai atsižvelgia, sprenddamas dėl kreipimosi į teismą ginant viešąjį interesą, nes tai nulemia, ar prokuroras gali pagrįstai tikėtis, kad jo reikalavimai bus patenkinti. Kaip jau minėta, viešojo intereso pažeidimas yra sąlyga patenkinti prokuroro pareikštą ieškinį ginant viešąjį interesą, tačiau tai nėra procesinės teisės kreiptis į teismą prielaida. Manytina, kad prokuroras, remdamasis vien argumentais, kad jo kreipimasis į teismą neatitiktų proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų, atsisakyti kreiptis į teismą negali, nes šie kriterijai yra vertinamieji, todėl subjektyvūs. Priešingu atveju kiltų abejonių dėl prokuroro sprendimo nešališkumo. Klausimą, ar prokuroro prašomos taikyti priemonės viešajam interesui apginti atitinka proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principus, turėtų išspręsti teismas, išnagrinėjęs bylą pagal prokuroro pareikštą ieškinį (taip pat kaip teismas, išnagrinėjęs bylą, nusprendžia dėl viešojo intereso buvimo ginčo situacijoje). Tik išnagrinėjęs bylą teismas gali nuspręsti, kuri iš vertybių – teisėtumas tam tikroje teisinių santykių srityje ar teisinių santykių stabilumas – yra svarbesnė konkrečioje viešojo intereso gynimo byloje.

Sprenddamas, ar kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą, prokuroras turi įvertinti tai, kad jo procesinę veiklą reglamentuojančios teisės normos (CPK, Prokuratūros įstatymas) priskirtinos viešosios teisės sričiai, kurioje teisė suprantama kaip pareiga, todėl kiekvieną kartą nustatęs, kad yra pažeistas viešasis interesas ir yra pagrįstos prielaidos patenkinti prokuroro reiškiamą materialinį teisinį reikalavimą, jis privalo imtis viešojo intereso gynimo priemonių.

4. Prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės apskundimo tvarka

Pagal Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalį skundas dėl nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės paduodamas aukštesniajam prokurorui per 30 dienų nuo nutarimo nuorašo gavimo dienos. Nutarimui apskūsti aktuali ir Prokuratūros įstatymo 15 straipsnio 4 dalis, numatanti, kad aukštesnysis prokuroras, gavęs skundą ar pranešimą dėl proceso įstatymo pažeidimo, gali jį nagrinėti pats arba pagal Kompetencijos nuostatus perduoti nagrinėti kitam aukštesniajam prokurorui.

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *Štalių apygardos vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos ir kt.* Nr. 3K-3-235/2013. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. K. S. ir V. S.*, Nr. 3K-3-279/2012. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršinko administracija*, Nr. 3K-3-578/2007.

¹⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-3-143/2010.

Prokuroro priimtą proceso sprendimą gali išnagrinėti tik vienas aukštesnysis prokuroras, priimdamas motyvuotą nutarimą. Aukštesniojo prokuroro sąvokos turinys atskleistas to paties straipsnio 1 dalyje.

Kompetencijos nuostatų 16.5., 17.5. punktuose nurodyti skundus dėl nutarimų padavę asmenys („nagrinėja asmenų skundus“) suprantami kaip pareiškėjai, pagal kurių pareiškimus, prašymus, skundus dėl galbūt pažeisto viešojo intereso buvo atliktas prokuroro tyrimas dėl galima manyti pažeisto viešojo intereso ir priimtas nutarimas atsakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, t. y. teisę paduoti skundą turintys subjektai visada yra pirminį prašymą padavę asmenys.

Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nenurodyta, kokiais pagrindais gali būti skundžiamas prokuroro nutarimas. Skundus teikiantys asmenys nesutinka su prokuroro faktinių aplinkybių vertinimu, teisiniais argumentais, mano, kad yra viešasis interesas ir jo pažeidimas, reikalauja imtis viešojo intereso gynimo priemonių. Aukštesnysis prokuroras, nagrinėdamas skundą dėl prokuroro nutarimo, patikrina nutarimą pagrįstumo ir teisėtumo aspektais (Kompetencijos nuostatų 16.5 p., 16.5.1 ir 16.5.2 p.). Nepagrįstumas konstatuojamas, kai nesurinkti ar nepakankamai surinkti faktiniai duomenys (tyrimas neatliktas ar jo apimtis nepakankama), neatlikta savarankiška ir išsami faktinių duomenų analizė. Neteisėtumas suprantamas kaip neteisingas, neišsamus teisinis kvalifikavimas (kartu – teisinis nepagrįstumas). Prokuroro išvada dėl viešojo intereso pažeidimo ir priemonių taikymo turi būti pagrįsta faktinių aplinkybių ir teisės normų analize, t. y. turi būti pagrįsta ir teisėta. Paisant prokuroro nepriklausomumo principo (Prokuratūros įstatymo 11 str.), aukštesnysis prokuroras turi teisę nutarimu panaikinti nepagrįstą ar neteisėtą prokuroro nutarimą ir nurodyti, kokius atlikti papildomus veiksmus, tačiau negali nurodyti prokurorui, kokį sprendimą priimti (Kompetencijos nuostatų 16.5.1 p.).

Nenustatęs prokuroro sprendimo neteisėtumo ar nepagrįstumo, aukštesnysis prokuroras skundžiamą nutarimą pripažįsta pagrįstu bei teisėtu ir palieka jį galioti (Kompetencijos nuostatų 16.5.2 p.). Reikia pažymėti, kad galimi atvejai, kai nustatomi tam tikri prokuroro nutarimo trūkumai (pvz., nepakankama ar netiksliai teisinė analizė), tačiau nutarimas nėra naikinamas, jei aukštesnysis prokuroras, atlikęs trūkstamą analizę, padaro išvadą, kad nėra pagrindo taikyti viešojo intereso gynimo priemonės. Kitaip tariant, aukštesniojo prokuroro nutarimas nėra formalus, jis priimamas aukštesniajam prokurorui įvertinus tyrimo metu surinktus duomenis ir dar kartą įvertinus galimą viešojo intereso pažeidimą ir galimybes taikyti viešojo intereso gynimo priemonės.

Aukštesnysis prokuroras nutarimą dėl skundžiamo nutarimo priima per bendrą skundų nagrinėjimo terminą – ne vėliau kaip per 20 darbo dienų (Asmenų aptarnavimo aprašo 33 p.).

Apibendrinant vertintina, kad prokuroro nutarimui apskųsti Prokuratūros įstatymas ir prokuratūros vidaus teisės aktai (Kompetencijos nuostatai, Asmenų aptarnavimo aprašas) nustato privalomą ikiteisminę tvarką. Prokuroro nutarimo atsakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės apskundimas aukštesniajam prokurorui teisės aktuose reglamentuotas pakankamai aiškiai ir išsamiai – nustatyti skundą paduodantys ir skundą nagrinėjantys subjektai, skundo padavimo terminas ir tvarka, skundo išnagrinėjimo terminas, aukštesniojo prokuroro įgaliojimai spręsti dėl nutarimo teisėtumo ir pagrįstumo, aukštesniojo prokuroro galimi sprendimai ir nurodymai prokurorui.

Visiškai kitokia yra prokuroro nutarimo apskundimo teismui situacija. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, toliau analizuojama aukštesniojo prokuroro nutarimo pripažinti pagrįstu ir teisėtu skundžiamą prokuroro nutarimą atsakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės ir palikti jį galioti (toliau tekste – nutarimas) ir generalinio prokuroro nutarimo atsakyti kreiptis dėl proceso atnaujinimo CPK tvarka (šios rūšies nutarimai dėl išimtinės generalinio prokuroro teisės inicijuoti proceso atnaujinimą ginant viešąjį interesą civilinėse bylose negali būti skundžiami aukštesniajam prokurorui) apskundimo teismui problematika.

Prokuratūros įstatyme numatytas prokuroro nutarimo apskundimas aukštesniajam prokurorui, tačiau nenumatyta galimybės skųsti aukštesniojo prokuroro nutarimą teismui. Prokuratūros įstatymo

3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad prokuroro veiksmai ir sprendimai įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiami aukštesniajam prokurorui ir teismui. Pati savaime ši nuostata nesukuria reguliavimo, ji nukreipia į kitas įstatymų normas. Toliau straipsnyje, išnagrinėjus Prokuratūros įstatymo ir proceso įstatymų normas, siekiama atskleisti, kokia yra ir ar apskritai įstatymuose numatyta prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės apskundimo teismui tvarka.

Prokuratūros įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad prokurorų proceso veiklą kontroliuoja aukštesnysis prokuroras ir teismas. Aukštesnysis prokuroras ir teismas nustato prokurorų padarytus proceso įstatymų pažeidimus ir panaikina neteisėtus sprendimus. Tačiau šios normos taikymas prokuroro veiklai ginant viešąjį interesą kelia sunkumų, nes, kaip minėta, nei tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo, nei nutarimo priėmimas nereglamentuotas proceso įstatymuose, todėl negali būti keliamas proceso įstatymų pažeidimo klausimas, o kartu nėra aišku, kas tokiu atveju laikytina neteisėtu sprendimu.

Prokuratūros įstatymo 15 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta proceso dalyvių, nesutinkančių su aukštesniojo prokuroro priimtu proceso sprendimu, teisė įstatymų nustatyta tvarka sprendimą apskusti teismui. Kaip jau minėta, tyrimas dėl galimo viešojo intereso pažeidimo yra kvaziprocesinis, nereglamentuotas proceso įstatymuose, todėl šiuo atveju nėra proceso dalyvių, kurie galėtų įgyvendinti Prokuratūros įstatymo 15 straipsnio 6 dalyje nurodytą teisę. Prokuratūros įstatymo 15 straipsnio 6 dalyje, kaip ir 4 straipsnio 2 dalyje, įtvirtintos normos pritaikytos baudžiamajam procesui, kalbama apie prokuroro proceso sprendimus ikiteisminio tyrimo metu. Nors šios normos taikomos ir skundžiant prokuroro nutarimus atsisakyti taikyti viešąjį interesą²⁰, abejotina, ar jos yra pakankamos reglamentuoti prokuroro nutarimo apskundimą taikant tiesiogiai ar pagal analogiją, juo labiau kad šių normų taikymas neišsprendžia generalinio prokuroro nutarimo atsisakyti kreiptis ginant viešąjį interesą dėl proceso atnaujinimo CPK tvarka apskundimo reglamentavimo nebuvimo problemos.

ABTĮ 16 straipsnyje, be kita ko, nustatyta, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti prokurorų procesinių veiksmų, susijusių su teisingumo vykdymu ar bylos tyrimu. CPK prokuroro nutarimo apskundimas teismui nereglamentuotas. Darytina išvada, kad galiojantys įstatymai tiesiogiai nenumato subjektinės teisės skusti prokuroro nutarimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės ar atitinkamą aukštesniojo prokuroro nutarimą palikti galioti prokuroro nutarimą, taip pat generalinio prokuroro nutarimą atsisakyti kreiptis į teismą dėl proceso atnaujinimo CPK tvarka.

Tačiau asmenys kreipiasi į teismą su skundais dėl prokuroro nutarimo ir teismai yra išnagrinėję ne vieną bylą. Kokių teisiniu pagrindu inicijuojamos šios bylos, pagal kokias procesines normas jos nagrinėjamos? Nesant aiškaus įstatymų lygmens reguliavimo, manytina, kad teisė skusti nutarimą kildinama iš konstitucinės teisės kreiptis į teismą ginant pažeistas subjektines teises ir teisėtus interesus (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 str.). Atitinkamai CPK 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, jog būtų apginta pažeista teisė arba teisėtas interesas. Vertinant šį teisinį pagrindą, reikia atsižvelgti į aplinkybę, kad prokuroras neturi kompetencijos spręsti ir nesprenžia dėl privataus, o tik dėl viešojo intereso pažeidimo, todėl nutarimas priimamas tik dėl viešojo, o ne dėl privataus intereso, nesukelia teisinių padarinių pareiškėjams ar kitiems asmenims. Iš to plaukia, kad teisė skusti nutarimą teismui negali būti pareiškėjo subjektinių teisių ar teisėtų interesų gynimo išraiška. Tokio pobūdžio skundu pareiškėjai kreipiasi ne dėl savo pažeistų teisių ar teisėtų interesų, ne dėl nutarimu jiems sukeltų teisinių padarinių, todėl teisė paduoti skundą turėtų kilti ne iš teisės kreiptis į teismą dėl subjektinių teisių ir interesų pažeidimo, o būti aiškiai reglamentuota įstatymuose – Prokuratūros įstatyme ir CPK. Kitaip tariant, viešojo intereso gynimas yra viešosios teisės reglamentuojama sritis, todėl prokuroro sprendimai dėl viešojo intereso

²⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje *M. G. v. Kauno apygardos prokuratūra, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 3K-3-501/2012.

gynimo turi būti priimami ir skundžiami pagal viešosios teisės normas, o ne pagal analogiją taikant pažeistų subjektinių teisių teisminę gynybą reglamentuojančias proceso teisės normas.

Teismams nagrinėjant skundus dėl prokurorų nutarimų, kyla rūšinio teisingumo klausimas: kurie teismai – administraciniai ar bendrosios kompetencijos – turėtų nagrinėti šio pobūdžio bylas. Nors pirmuosius tokius skundus teismai gavo ir nagrinėjo dar 2004 metais, iki šiol vis dar kyla tokių bylų rūšinio teisingumo klausimų. ABTĮ 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskirtina tirti prokurorų procesinių veiksmų, susijusių su teisingumo vykdymu ar bylos tyrimu. 2012 m. vasario 21 d. nutartimi²¹ specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti nusprendė, kad tokią bylą priskirta spręsti administraciniam teismui. Savo sprendimą motyvavo tuo, kad šios bylos esmė – klausimo, ar prokuratūra tinkamai vykdė Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio jai suteiktus įgaliojimus ginti viešąjį interesą, išsprendimas. Tai reiškia, kad keliamas ginčas dėl viešosios teisės subjektui įstatymu priskirtų funkcijų vykdymo, kuris turi būti nagrinėjamas administraciniame teisme. Skundžiami prokuratūros veiksmai nėra susiję su baudžiamuoju procesu, todėl byla nepatenka į ABTĮ 16 straipsnio 2 dalyje numatytą administracinio teismo kompetencijai nepriskirtų bylų kategoriją. Tačiau vėliausiose nutartyse²² Specialioji teisėjų kolegija jau laikosi praktikos, kad tokios bylos teisingos bendrosios kompetencijos teismui. Motyvuojama tuo, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio 2 dalį prokuroras įstatymo nustatytais atvejais gina asmens, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus. Prokuratūros įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad prokuratūra yra valstybės institucija, atliekanti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, šiame įstatyme ir kituose įstatymuose nustatytas funkcijas; prokuratūra padeda užtikrinti teisėtumą ir teismui vykdyti teisingumą, o šio straipsnio 2 dalies 7 punkte numatyta, kad prokuratūra įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka gina viešąjį interesą. Taigi prokuratūra, vykdydama jai priskirtas funkcijas ir sprenddama dėl pagrindo ginti viešąjį interesą, iš esmės padeda užtikrinti teisėtumą ir teismui vykdyti teisingumą. Kadangi tokios kategorijos bylose yra ginčas dėl prokuroro procesinių veiksmų įgyvendinant Prokuratūros įstatymo 19 straipsnyje įtvirtintą viešojo intereso gynimo funkciją, ginčas nepatenka į administracinių teismų nagrinėjamų ginčų kategorijas (ABTĮ 16 str. 2 d.) ir yra teisingas bendrosios kompetencijos teismui.

Kitas aktualus klausimas – teiseną, kuria nagrinėtina byla dėl skundo. Dauguma šios rūšies bylų nagrinėjama ieškinio teiseną. Tai grindžiama nuostata, kad ypatingą teiseną nagrinėjamų bylų sąrašas CPK yra baigtinis, jame nenumatytos bylos dėl prokuroro nutarimų, todėl šios bylos nagrinėtinos ginčo teiseną. Formaliai tokia pozicija teisinga, tačiau atkreiptinas dėmesys, kad ginčo teiseną skirta nagrinėti šalių, turinčių priešingus interesus, ginčams²³. Prokuroras, įgyvendindamas teisę spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo ir gynimo priemonių taikymo, nesprenžia dėl subjektinių pareiškėjo teisių, taigi ginčo tarp prokuroro ir pareiškėjo dėl pastarojo subjektinių teisių, juo labiau – priešingų interesų, nėra. Įvertindami šias aplinkybes, atskirose bylose teismai taiko ypatingą teiseną. Pavyzdžiui, Vilniaus apygardos teismas 2011 m. balandžio 12 d. nutartyje²⁴ nurodė, kad įstatymų leidėjas konkrečiai nereglamentuoja, kokia tvarka – ieškinio ar ypatingosios teisenos – turi būti kreipiamasi į teismą skundžiant prokuratūros (prokuroro) atsisakymą ginti viešąjį interesą civilinių teisių gynimo srityje. Tačiau sisteminė CPK normų, reglamentuojančių viešosios teisės subjektų veiksmų (nevei-

²¹ Specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti. 2012 m. vasario 21 d. nutartis byloje J. Z., S. P., Z. Ž. ir J. P. v. *Generalinė prokuratūra, teismo procesas*, Nr. 3-65-3-00023-2012-7.

²² Specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti. 2013 m. rugsėjo 6 d. nutartis byloje S. G. v. *Kauno apygardos prokuratūra*, teismo proceso Nr. 3-62-3-00473-2013-4.

²³ DRIUKAS, A.; VALANČIUS, V. *Civilinis procesas <...>*, p. 78.

²⁴ Vilniaus apygardos teismas. 2011 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje A. P. v. *Vilniaus apygardos prokuratūra ir kt.*, Nr. 2S-559-345/2011.

kimo) civilinių teisių gynimo srityje apskundimą, analizė leidžia daryti išvadą, kad viešosios teisės subjektų – antstolių ir notarų, privalančių veikti tik pagal jiems suteiktus įgaliojimus (kompetenciją), veiksmai kvestionuojami paduodant ne ieškinį, o kitokios formos pareiškimą – skundą dėl bylos iškėlimo ypatingosios teisenos tvarka (CPK 442 str. 6 p.). Proceso dalyviai, nesutikdami su aukštesniojo prokuroro priimtu proceso sprendimu, gali įstatymų nustatyta tvarka sprendimą apskusti (t. y. paduoti skundą) teismui (Prokuratūros įstatymo 15 str. 6 d.). Toje pačioje nutartyje teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo pozicija, kad pareiškimai ir prašymai ypatingosios teisenos bylose paduodami pareiškėjo ar skundą pateikiančio asmens gyvenamosios vietos ar juridinio asmens buveinės apylinkės teismui, išskyrus CPK V dalyje numatytas išimtis (CPK 443 str. 10 d.), todėl pareiškėjas, kreipdamasis į teismą, turėjo vadovautis ne bendrąja teritorinio teisingumo taisykle, paduodant skundą Generalinės prokuratūros buveinės vietos teismui, o atsižvelgti į CPK V dalyje nustatytą teisingumą, taikomą ypatingąja teiseną nagrinėjamosioms byloms, t. y. su atitinkamu skundu kreiptis pagal savo gyvenamąją vietą į Kaišiadorių rajono apylinkės teismą. Šis pavyzdys iliustruoja, kad teisenos problema yra kartu ir teritorinio teisingumo problema.

Be to, teisenos problema yra glaudžiai susijusi su termino, per kurį turėtų būti paduodamas skundas dėl prokuroro nutarimo, problema. Galiojantys įstatymai – CPK, Prokuratūros įstatymas – nenustato prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės apskundimo teismui termino. Tai lemia teisinį neapibrėžtumą, kai pareiškėjas iš esmės neribotą laiką išsaugo teisę kreiptis į teismą dėl prokuroro nutarimo, o kol ši teisė neįgyvendinta, prokuroro tyrimas nelaikytinas baigtu. Kaip rodo toliau pateikiamas pavyzdys, teismai, nagrinėdami bylas dėl prokuroro nutarimų, šalina šį neapibrėžtumą taikydami ypatingojoje teisenoje nustatytus terminus.

Kauno apygardos teismas 2012 m. spalio 3 d. nutartyje²⁵ vertino, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai taikė CPK 512 straipsnio nuostatas sprenddamas dėl termino, per kurį teismui gali būti apskustas prokuroro nutarimas. Teismas konstatavo, kad konkrečių terminų, per kiek laiko galima apskusti prokuroro nutarimą teismui, CPK nenumato. CPK 3 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad kai nėra įstatymo, reglamentuojančio ginčo materialinį ar procesinį santykį, teismas taiko įstatymą, reglamentuojantį panašius santykius. Būtent panašius santykius – skundo, nagrinėjamo ypatingąja teiseną, padavimo terminus – ir reguliuoja CPK 512 straipsnis. Šiame straipsnyje nustatytas dvidešimties dienų skundų padavimo terminas, kuris skaičiuotinas nuo tos dienos, kurią skundą pateikiantis asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie skundžiamo veiksmo atlikimą. Šis terminas nėra naikinamasis, todėl asmeniui, praleidusiam šį terminą dėl priežasčių, kurias teismas pripažįsta svarbiomis, CPK 78 straipsnyje nustatyta tvarka gali būti atnaujintas. O pasibaigus CPK 512 straipsnyje nustatytam devyniasdešimties dienų terminui nuo skundžiamo veiksmo atlikimo, suinteresuotas asmuo netenka teisės paduoti teismui skundą. Teismas vertino, kad šioje byloje skundas dėl nutarimo paduotas teismui praleidus šį devyniasdešimties dienų terminą, yra nenagrinėtinas teisme, todėl tokį skundą teismas turi atsisakyti priimti (CPK 137 str. 2 d. 1 p., 512 str.).

Apibendrinant pasakytina, kad dėl nepakankamo teisinio reguliavimo kylantis teisinis neapibrėžtumas skundžiant prokuroro nutarimus teismui ir nagrinėjant šios rūšies bylas turėtų būti šalinamas civilinio proceso normomis reglamentuojant prokuroro nutarimo apskundimo teismui tvarką, išsprendžiant teisenos, termino, teritorinio teisingumo, skundo subjektų problemas. Atsižvelgiant į tai, kad CPK yra kodifikuotas teisės aktas, manytina, kad mažiausią intervenciją kodeksas patirtų papildant XXXI skyrių, t. y. numatant, kad skundai dėl prokuroro nutarimo nagrinėtini ypatingąja teiseną.

²⁵ Kauno apygardos teismas. 2012 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje *R. K. v. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 2S-2053-260/2012.

5. Teismo kompetencijos ribos nagrinėjant skundą dėl prokuroro nutarimo

Kreipdamiesi į teismą pareiškėjai prašo panaikinti nutarimą ir įpareigoti prokurorą taikyti viešojo intereso gynimo priemones (dažniausiai – kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu). Diskutuotina, kaip toks reikalavimas dera su prokuroro diskrecijos teise spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo. Dėl prokuroro kompetencijos sprendžiant dėl viešojo intereso gynimo ir teismo nagrinėjimo ribų bei teisių, sprendžiant dėl prokuroro veiksmų, kuriais jis atsisakė teikti ieškinį dėl viešojo intereso pažeidimo, LAT 2012 m. lapkričio 21 d. nutartyje²⁶ išaiškino: „Konstitucijoje nustatytas prokuratūros teisinis statusas reiškia, kad prokuroras kaip nepriklausomas, specifinius valdingus įgaliojimus turintis valstybės pareigūnas yra savarankiškas ir diskretiškas priimti sprendimus jam pavestais klausimais, todėl prokuroro veiksmų teisėtumas gali būti tikrinamas tik tokia apimtimi, kokia tiesiogiai nustatyta įstatyme. <...> Taigi įstatyme nustatyta, kad teismas prokuroro veiksmų teisėtumą tikrina tik proceso normų pažeidimo aspektu, t. y. ar prokuroras, vykdydamas proceso normų nustatytas procedūras, nepadarė pažeidimų. Tai reiškia, kad teismas, nagrinėdamas skundą dėl prokuroro veiksmų, patikrina, ar prokuroras, gavęs skundą dėl viešojo intereso pažeidimo, rinko įrodymus, juos analizavo ir vertino bei motyvavo savo išvadą. Įstatyme nenustatyta ir teismas negali pažeisti prokuroro diskrecijos teisės priimti sprendimus pagal jam paskirtų klausimų kompetenciją ir neturi teisės nurodyti prokurorui, kokį sprendimą šis privalo priimti.“

Minėta nutartis, kol kas vienintelė kasacinio teismo nutartis dėl prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemones, sveikintina, nes neabejotinai prisidės prie vienodesnės teismų praktikos formavimo. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad nutartyje nurodytos proceso (o ne procedūrinės) teisės normos, nustatančios prokuroro atliekamo skundo tyrimo procedūras, neegzistuoja. Prokuroro tyrimas kaip procedūra neišsamiai reglamentuotas tik prokuratūros vidaus teisės aktuose, todėl skundo dalykas gali būti tik šių vidaus teisės aktų pažeidimas, priimant prokuroro nutarimą.

Reikia pažymėti, kad, nepaisant šios nutarties, ir toliau pasitaiko atvejų, kai teismai, nagrinėdami suinteresuoto asmens skundą dėl prokuroro veiksmų atsisakant ginti viešąjį interesą, tiria ir sprendžia dėl viešojo intereso pažeidimo ir prokuroro pareigos kreiptis į teismą, o kartu pasisako dėl teismo ginčo, kuris įstatymo nustatyta tvarka dar nepradėtas nagrinėti teisme, esmės, pažeisdami prokuroro diskrecijos teisę. Pavyzdžiui, Klaipėdos apygardos teismas 2013 m. vasario 14 d. nutartyje²⁷ padarė išvadą, kad nebuvo nustatytas nei konkretus teisės pažeidimas, nei viešasis interesas, susijęs su teisės pažeidimo pašalinimu, o ginčas yra išimtinai privataus pobūdžio. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes teismas konstatavo, kad Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras neturėjo pagrindo kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo pagal pareiškėjo pareiškimą, o pirmosios instancijos teismas nešališkai ir visapusiškai įvertinęs faktinę situaciją bei tinkamai aiškindamas ir taikydamas nagrinėjamam klausimui reikšmingas teisės normas priėjo prie teisingos išvados, jog Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras pagrįstai ginčijamam nutarimu atsisakė kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, todėl skundžiama nutartis paliktina nepakeista (LR CPK 337 str. 1 d. 1 p.). Tokio pobūdžio teismo sprendimai vertini kritiškai, kaip pažeidžiantys prokuroro diskrecijos teisę spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo ir gynimo priemonių taikymo.

²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje *M. G. v. Kauno apygardos prokuratūra, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 3K-3-501/2012.

²⁷ Klaipėdos apygardos teismas. 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje *A. G. v. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 2S-261-513/2013.

Išvados

1. Sprendimu atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės įgyvendinama prokuroro dispozityvi teisė spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo ir viešojo intereso gynimo priemonių taikymo. Nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės yra kvaziprocesinis prokuroro sprendimas, nesukeliantis teisinių padarinių pareiškėjams ar tretiesiems asmenims. Nutarimo priėmimas (pagrindai, terminas) nereglamentuotas procesiniuose įstatymuose, o Prokuratūros įstatyme ir prokuratūros vidaus teisės aktuose reglamentuotas gana neišsamiai.
2. Nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės apskundimas teismui nereglamentuotas nei procesiniuose įstatymuose, nei Prokuratūros įstatyme. Šis teisinis neapibrėžtumas šalinamas civilinio proceso įstatyme reglamentuojant prokuroro nutarimo apskundimo teismui tvarką, išsprendžiant teisenos, termino, teritorinio teisingumo, skundo subjektų problemas. Svarstyta galimybė papildyti CPK XXXI skyrių, numatant, kad skundai dėl prokuroro nutarimo nagrinėtini ypatingąja teise.
3. Aukštesniojo prokuroro nutarimas palikti galioti nutarimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, taip pat generalinio prokuroro nutarimas atsisakyti ginant viešąjį interesą kreiptis dėl proceso atnaujinimo CPK tvarka teisme gali būti peržiūrimas tik dėl procedūrinių tyrimo klausimų (tyrimo terminų, apimties, galutinį sprendimą priėmusio subjekto įgaliojimų ir pan.). Atsižvelgiant į prokuroro tyrimo dėl galbūt pažeisto viešojo intereso kaip procedūros nereglamentavimą įstatymų lygmeniu ir į neišsamų reglamentavimą prokuratūros vidaus teisės aktuose, teisė skųsti nutarimą teismui yra gana siauros apimties. Teismas, konstatavęs procedūrinius pažeidimus, sprendimu gali panaikinti nutarimą ir įpareigoti prokurorą pašalinti nustatytus tyrimo trūkumus.
4. Prokuroro sprendimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės (ir atitinkamai aukštesniojo prokuroro nutarimas palikti galioti pirminį nutarimą bei generalinio prokuroro nutarimas atsisakyti ginant viešąjį interesą kreiptis į teismą dėl proceso atnaujinimo CPK tvarka) teismo negali būti kvestionuojamas, nes tai reikštų, kad teismas paneigia prokuroro teisę spręsti dėl viešojo intereso gynimo ir sprendžia apie viešojo pažeidimo buvimą *a priori*, o ne nagrinėdamas bylą. Atitinkamai proceso įstatyme negali būti numatyta teismo teisė panaikinus nutarimą įpareigoti prokurorą taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, tarp jų – kreiptis į teismą su ieškiniu, pareiškimu, prašymu. Tai, kad teismas negali įpareigoti prokuroro veikti tam tikru būdu, kelia diskusinį klausimą, ar apskritai prokuroro nutarimas gali būti skundžiamas teismui (nepaisant kita kryptimi nuėjusios praktikos).

LITERATŪRA

Norminė medžiaga

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 40-987.
2. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 118 straipsnio pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 32-1316.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 37-1341.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
5. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Vyriausybės žinios*, 1964, nr. 19-139.
6. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.
7. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 85-4126.
8. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, nr. 85-2566.
9. Lietuvos Respublikos profesinių sąjungų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1991, r. 34-933.
10. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, nr. 42-1919.
11. Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28,

33, 34, 35, 36, 37, 40, 41, 44, 47, 52 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 34-1, 39-1 straipsniais ir 38 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 91-4333.

12. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2011, nr. 123-5813.

13. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 76-3841.

14. Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 76-3848.

15. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 77-2975.

16. Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašas (patvirtintas Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2008-01-03 įsakymu Nr. I-3) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 11 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=LMIJFOsOUkY=&tabid=78>>.

17. Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatai (Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2012-08-23 įsakymo Nr. I-268 redakcija) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 11 03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=DR9QsqAMkGk=&tabid=412>>.

Specialioji literatūra

18. DRIUKAS, Artūras; VALANČIUS, Virginijus. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. 1 tomas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

19. GEČAITĖ, Vilma. Viešojo intereso samprata civiliniame procese. *Justitia*, 2006, t. 2.

20. LAUŽIKAS, Egidijus; MIKELĖNAS, Valentinas; NEKROŠIUS, Vytautas. *Civilinio proceso teisė*. 1 tomas. Vilnius: Justitia, 2003.

21. KRIVKA, Egidijus. Viešojo intereso apsauga naujajame Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse. *Jurisprudencija*, 2003, t. 37.

22. KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Monografija. Vilnius, 2009.

23. MIKELĖNAS, Valentinas. *Quo vadis? Arba eksperimentuojama toliau*. *Justitia*, 1999, t. 2.

24. MIKELĖNIENĖ, Dalia; MIKELĖNAS, Valentinas. *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Vilnius: Justitia, 1999.

25. NEKROŠIUS, Vytautas. Viešojo intereso gynimas civiliniame procese ir Konstitucinio Teismo doktrina. *Jurisprudencija*, 2012, 19 (3).

26. TRUMPULIS, Ugnius. Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje [interaktyvus. Žiūrėta 2014-02-13]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_it_dokumentai/katedros/administracines_teises_ir_proceso_katedra/Disertaciju_santraukos/Trumpulio%20disert%20santrauka.indd.pdf>.

Teismų praktika

27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje *M. G. v. Kauno apygardos prokuratūra, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 3K-3-501/2012.

28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės taryba ir kt.*, Nr. 3K-3-143/2010.

29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje *Kauno apygardos prokuratūros vyriausiojo prokuroro pavaduotojas v. Lietuvos Respublikos valstybė, Kauno miesto savivaldybės administracija*, Nr. 3K-3-417/2010.

30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *Varėnos rajono apylinkės prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Alytaus apskrities viršininko administracija ir kt.*, Nr. 3K-3-177/2010.

31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2002 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje *AB „Tauro“ bankas v. AB „Vilniaus vingis“*, Nr. 3K-3-1123/2002.

32. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija ir kt.*, Nr. 3K-3-578/2007.

33. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *Šiaulių apygardos vyriausiasis prokuroras v. Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos ir kt.* Nr. 3K-3-235/2013.

34. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2012 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. K. S. ir V. S.*, Nr. 3K-3-279/2012.

35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje *Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-578/2007.

36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyrius. 2010 m. rugsėjo mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje pagal V. K. pareiškimą Nr. 3K-3-363/2010.

37. 2012 m. rugsėjo 19 d. aprobuotas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. *Administracinė jurisprudencija*, Nr. 23 [interaktyvus. Žiūrėta 2013-11-07]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/tp/654617>>.

38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. sausio 29 d. konsultacija Nr. A3-97. *Lietuvos Aukščiausiojo Teismo biuletenis „Teismų praktika“*, Nr. 20. Vilnius: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2003, p. 282.

39. Specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti. 2012 m. vasario 21 d. nutartis byloje *J. Z., S. P., Z. Ž. ir J. P. v. Generalinė prokuratūra*, teismo proceso Nr. 3-65-3-00023-2012-7.

40. Specialioji teisėjų kolegija bylos rūšinio teisingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti. 2013 m. rugsėjo 6 d. nutartis byloje *S. G. v. Kauno apygardos prokuratūra*, teismo proceso Nr. 3-62-3-00473-2013-4.

41. Vilniaus apygardos teismas. 2011 m. balandžio 12 d. nutartis civilinėje byloje *A. P. v. Vilniaus apygardos prokuratūra ir kt.*, Nr. 2S-559-345/2011.

42. Kauno apygardos teismas. 2012 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje *R. K. v. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 2S-2053-260/2012.

43. Klaipėdos apygardos teismas. 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje *A. G. v. Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra*, Nr. 2S-261-513/2013.

44. Lietuvos Respublikos prokuratūros 2006 metų veiklos ataskaita [interaktyvus. Žiūrėta 2013-11-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.prokuraturos.lt/LinkClick.aspx?fileticket=vepBNjpZAPw=&tabid=171>>.

45. Lietuvos Respublikos viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese įstatymo projektas Nr. XP-1963 [interaktyvus. Žiūrėta 2013-11-03]. Prieiga per internetą <http://www3lrs.lt/dokpaieska/forma_1.htm>.

PROSECUTOR'S DECISION TO WAIVE THE APPLICATION OF PUBLIC INTEREST DEFENSING MEASURES

Skirmantė Gadeikytė, Sonata Galentienė

S u m m a r y

The article analyses problems relating to prosecutor's decision to waive the application of public interest defending measures. According to legal regulation prosecutor is the most important subject of the existing system of defence of public interest, who has wide discretion to decide on the infringement of the public interest. However this discretion should be understood as an obligation to take public interest defending measures when the necessary conditions are stated. According to Paragraph 1, Article 19 of the the Law on the Prosecutor's Office these conditions are the determination of the violation of the law which constitutes an infringement of the public interest. In the absence of at least one of the following conditions prosecutor's decision to waive the application of public interest defending measures is taken. The same article analyses prosecutor's resolution as the form of prosecutor's decision to waive the application of public interest defending measures, it's separation from the prosecutor's resolution in criminal proceedings and from administrative decisions, the basis for a decision to waive the application of public interest defending measures, the appeal procedure. The lack of regulation on investigation procedure and decision making is stated. The authors concludes that stated regulatory omission on the appeal procedure against the prosecutor's resolution should be removed by legislative amendments of the Code of the Civil Procedure.

Įteikta 2013 m. lapkričio 11 d.

Priimta publikuoti 2014 m. vasario 19 d.